

طراحی و تبیین الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست‌گذاری با کاربری هوش مصنوعی

حمیده محسنی^۱، مرتضی موقر^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت منابع انسانی اسلامی دانشگاه مازندران

۲- دانشیار گروه مدیریت دانشگاه مازندران

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان طراحی و تبیین الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست‌گذاری با کاربری هوش مصنوعی شکل گرفته شده است. روش تحقیق پژوهش حاضر توصیفی اسنادی میباشد و با استناد از روش کتابخانه ای و فیش برداری و با بهره مندی از تکنیک مصاحبه از خبرگان که برحسب تکنیک گلوله برفی تبیین شدند اقدام به تحلیل و تفسیر نموده است و براساس آن مشخص شد کاربرد هوش مصنوعی در اخلاق حرفه ای در حوزه سیاست‌گذاری نیازمند توجه به مولفه‌های گوناگونی است که در آن فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی نقشی کلیدی دارند باید (۲۷ بار تکرار از سوی خبرگان) مورد بررسی قرار گیرند. این مولفه‌ها باید با قوانین و مقررات اخلاق حرفه‌ای (۱۹ بار تکرار از سوی خبرگان) تطبیق یابند، تا چارچوبی سازگار با هنجارهای فرهنگی و اجتماعی جامعه شکل بگیرد. همچنین، چالش‌های اجرایی (۱۵ بار تکرار از سوی خبرگان) یکی از موانع مهم در پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز این اصول به شمار می‌آید.

واژگان کلیدی: هوش مصنوعی، اخلاق حرفه ای، فرهنگ بومی و منطقه ای، چالش‌های اجرایی.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، هوش مصنوعی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تکنولوژیک در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری‌های کلان جامعه ظهور کرده است. این فناوری با تحلیل داده‌های عظیم و الگوریتم‌های پیشرفته، می‌تواند سیاست‌گذاران را در اتخاذ تصمیمات سریع‌تر و هوشمندتر یاری دهد. با این حال، ظهور هوش مصنوعی چالش‌های اخلاقی جدیدی را به وجود آورده است که نیازمند الگوی اخلاق حرفه‌ای برای سیاست‌گذاری هوشمندانه و مسئولانه است (Smith, 2020).

پیشرفت هوش مصنوعی سبب شده است که بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها به کمک این فناوری و با تکیه بر داده‌های عظیم و تحلیل‌های پیچیده انجام گیرد. اما به کارگیری این فناوری در سیاست‌گذاری‌های کلان با چالش‌هایی همچون شفافیت، مسئولیت‌پذیری، حفظ حریم خصوصی و پیشگیری از تبعیض همراه است. ترکیب نقش انسان و ماشین در تصمیم‌گیری‌های هوشمند نیازمند بررسی بیشتر است تا بتوان در چارچوب اصول اخلاق حرفه‌ای از فناوری استفاده کرد. این مسئله به دنبال ارائه راهکارهای اخلاقی است که با حفظ اصول انسانی و حمایت از حقوق افراد، سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی را هدایت کند (Johnson & Miller, 2021).

یکی از چالش‌های اساسی در به‌کارگیری هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری، بحث مسئولیت‌پذیری و شفافیت در تصمیمات اتخاذ شده است. هوش مصنوعی می‌تواند تصمیماتی پیچیده و فراتر از درک انسان بگیرد، اما این مسئله می‌تواند سبب ایجاد بی‌اعتمادی و حتی تبعیض شود. هنوز شکاف‌های زیادی در فهم و تبیین الگوی اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری با استفاده از هوش مصنوعی وجود دارد. نیاز به تحقیق و ایجاد چارچوب‌های مشخص برای رفع این شکاف‌ها احساس می‌شود (Williams, 2023).

نقش سیاست‌گذاران و دولت‌ها در تنظیم و اجرای استانداردهای اخلاق حرفه‌ای در زمینه استفاده از هوش مصنوعی مورد بررسی قرار می‌گیرد. سازمان‌های دولتی و نهادهای تصمیم‌گیرنده می‌توانند با ارائه مقررات و چارچوب‌های دقیق، اطمینان حاصل کنند که تصمیمات مبتنی بر هوش مصنوعی با اصول اخلاقی و انسانی همسو است. این اصول می‌توانند به ایجاد اعتماد در جامعه و بهبود کارایی سیاست‌گذاری کمک کنند (Brown & Davis, 2020).

با گسترش استفاده از هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری، نیاز به چارچوبی برای اخلاق حرفه‌ای در این حوزه به شدت احساس می‌شود. این پژوهش با هدف تدوین اصول و راهکارهایی برای سیاست‌گذاران و سازمان‌ها می‌تواند به کاهش چالش‌های اخلاقی کمک کند و استفاده مسئولانه و هوشمندانه از فناوری را در تصمیم‌گیری‌ها ممکن سازد. از سوی دیگر، این تحقیق به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا با شناخت بهتر از فناوری و ابعاد آن، تصمیم‌گیری‌های انسانی را به شکلی اخلاقی و با پشتوانه علمی همراه کنند (Lee et al., 2022).

در زمینه کاربست هوش مصنوعی نظرات موافق و مخالف عدیده‌ای با محوریت اخلاق حرفه‌ای در قلمرو سیاست‌گذاری وجود دارد که در این بخش به نظر موافقان و مخالفان پرداخته شده است. براساس نظر موافقان کاربست هوش مصنوعی بر این باورند که هوش مصنوعی می‌تواند کارآمدی تصمیم‌گیری‌ها را افزایش داده و به کاهش خطاهای انسانی کمک کند. این گروه معتقدند که هوش مصنوعی از طریق تحلیل داده‌های گسترده و شناسایی الگوهای پیچیده، اطلاعاتی ارزشمند برای سیاست‌گذاران فراهم می‌کند. به گفته اسمیت و همکاران (۲۰۲۰)، استفاده از هوش مصنوعی باعث بهبود تصمیم‌گیری‌های کلان و افزایش دقت و سرعت در فرایندهای تصمیم‌گیری می‌شود. علاوه بر این، حامیان معتقدند که هوش مصنوعی می‌تواند به کاهش هزینه‌ها و منابع مورد نیاز برای تحلیل داده‌ها کمک کرده و دسترسی به اطلاعات و تحلیل‌های به‌روز را فراهم سازد (Johnson & Miller, 2021).

از سوی دیگر نظر مخالفان در این زمینه مشتمل بر کاربست هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری نگرانی‌هایی پیرامون مسئولیت‌پذیری و شفافیت دارند. این دسته معتقدند که الگوریتم‌های هوش مصنوعی گاهی به‌طور ناخودآگاه ممکن است به تعصبات یا تصمیمات تبعیض‌آمیز منجر شوند که این موضوع برای تصمیمات کلان اجتماعی و اقتصادی نامطلوب است (Lee et al., 2022). همچنین، برخی از منتقدان اعتقاد دارند که واگذاری تصمیم‌گیری‌های حساس به ماشین‌ها می‌تواند منجر به کاهش مسئولیت انسانی و افزایش مشکلات اخلاقی شود. ویلیامز (۲۰۲۳) هشدار می‌دهد که هوش مصنوعی می‌تواند باعث ایجاد شکاف در اعتماد عمومی نسبت به تصمیمات دولت‌ها شود، چرا که ممکن است مردم نتوانند الگوریتم‌های پیچیده را درک کنند و این مسئله موجب بی‌اعتمادی به سیستم‌های تصمیم‌گیری شود. با توجه به مطالب یادشده موضوع پژوهش حاضر که

الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری با هوش مصنوعی می باشد. از اینرو سؤال محوری کلیدی پژوهش حاضر را می توان اینگونه بیان نمود:

الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری با کاربست هوش مصنوعی در جامعه ایرانی چه می باشد؟
پیرو سؤال فوق سئوالات فرعی دیگری از جمله:

مولفه های اصلی یک الگوی اخلاق حرفه ای برای استفاده از هوش مصنوعی در تصمیم گیری های کلان چه می باشد؟

کدام یک از مولفه های شناسایی شده از دیدگاه افراد در الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری کاربست هوش مصنوعی در جامعه ایرانی دارای اهمیت و ارزش بیشتری می باشد؟

شکل می گیرد که محقق بر آن است با اجرای این پژوهش بتواند پاسخ های مناسبی در قبال سئوالات و مرتفع سازی کاربست هوش مصنوعی در زمینه اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری را مورد تحلیل و بررسی نماید.

اخلاق حرفه ای در ایران

اخلاق حرفه ای در ایران به ویژه در حوزه های مختلف نظیر مدیریت، پزشکی، حقوق، سیاست گذاری و آموزش جایگاه ویژه ای دارد. در طول دهه های گذشته، توجه به اخلاق حرفه ای و تلاش برای تبیین و تنظیم اصول آن در سازمان ها و نهادهای مختلف افزایش یافته است. برخی از ابعاد و چالش های اصلی اخلاق حرفه ای در ایران به شرح زیر است:

۱. فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی

در ایران، اخلاق حرفه ای به شدت تحت تأثیر فرهنگ و ارزش های مذهبی و اجتماعی قرار دارد. ارزش های اسلامی و اصولی مانند صداقت، عدالت، و احترام به حقوق افراد در چارچوب اخلاق حرفه ای جایگاه بالایی دارند. این ارزش ها در مبانی حقوقی و قوانین کشور نیز مشاهده می شوند و تلاش شده است که در بسیاری از دستورالعمل ها و قوانین حرفه ای ادغام شوند (صالحی، ۱۳۹۹).

۲. قوانین و مقررات اخلاق حرفه‌ای

در ایران، برخی قوانین و مقررات به‌طور مستقیم به اخلاق حرفه‌ای در حوزه‌های خاص اشاره دارند. به‌عنوان مثال، در حوزه پزشکی و سلامت، «نظام پزشکی» اصول اخلاق حرفه‌ای را برای پزشکان و کادر درمانی تدوین کرده است تا از مسئولیت‌پذیری، شفافیت و رعایت حقوق بیماران اطمینان حاصل شود. همچنین، در حوزه سیاست‌گذاری، برخی از نهادها مانند «سازمان بازرسی کل کشور» و «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی» بر رعایت اصول اخلاقی و جلوگیری از فساد تمرکز دارند (احمدی و همکاران، ۱۴۰۰).

۳. چالش‌های موجود در اجرای اخلاق حرفه‌ای

اجرای اصول اخلاق حرفه‌ای در ایران با چالش‌هایی نیز مواجه است. یکی از چالش‌های اساسی، ضعف در شفافیت و پاسخگویی است. در برخی حوزه‌ها مانند سیاست‌گذاری و مدیریت دولتی، نبود نظارت مؤثر و شفافیت باعث می‌شود که برخی مسئولان به اصول اخلاق حرفه‌ای پایبند نباشند. علاوه بر این، فساد اداری و اقتصادی نیز یکی از موانع اجرای اخلاق حرفه‌ای به شمار می‌آید و اعتماد عمومی به نهادهای مختلف را تحت تأثیر قرار می‌دهد (محمدی، ۱۴۰۱).

۴. تلاش‌ها برای بهبود اخلاق حرفه‌ای

در سال‌های اخیر، نهادها و دانشگاه‌های ایران در راستای بهبود اخلاق حرفه‌ای اقداماتی انجام داده‌اند. برنامه‌های آموزشی در سطح دانشگاهی و سازمانی برگزار می‌شوند که هدف آن‌ها تبیین اصول اخلاق حرفه‌ای و ارتقای آگاهی کارکنان است. همچنین، پژوهش‌های علمی متعددی در این زمینه انجام شده تا چارچوب‌ها و معیارهای اخلاقی بومی در ایران تقویت شود (رضایی و نیک‌پور، ۱۴۰۲).

۵. تأثیر اخلاق حرفه‌ای بر اعتماد عمومی

رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای در ایران، به‌ویژه در حوزه‌های دولتی و عمومی، تأثیر مستقیمی بر اعتماد عمومی دارد. در سال‌های اخیر، توجه به اخلاق حرفه‌ای و پاسخگویی، از سوی مردم به عنوان معیاری برای ارزیابی عملکرد مسئولان در نظر گرفته می‌شود. با افزایش رعایت این اصول، مردم اعتماد بیشتری به نهادهای دولتی و عمومی پیدا می‌کنند، که این امر به افزایش ثبات و کارایی این نهادها کمک می‌کند.

کاربرد اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری

کاربرد اخلاق حرفه‌ای در قلمرو سیاست‌گذاری اهمیت ویژه‌ای دارد، چراکه سیاست‌گذاران مسئول تصمیم‌گیری‌هایی هستند که می‌تواند تأثیرات گسترده و بلندمدتی بر جامعه و افراد بگذارد. اخلاق حرفه‌ای در این حوزه به عنوان چارچوبی برای هدایت رفتارها و تصمیمات اخلاقی و مسئولانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادامه برخی از کاربردهای اصلی اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری را بررسی می‌کنیم:

۱. شفافیت و مسئولیت‌پذیری

یکی از اصول اصلی اخلاق حرفه‌ای، شفافیت در فرایند تصمیم‌گیری است. شفافیت به این معناست که سیاست‌گذاران به‌طور واضح و روشن تصمیمات خود و دلایل اتخاذ آن‌ها را برای عموم توضیح دهند. همچنین، مسئولیت‌پذیری یکی از بخش‌های اساسی اخلاق حرفه‌ای است که باعث می‌شود سیاست‌گذاران در قبال تصمیمات خود پاسخگو باشند و به نتایج و پیامدهای آن متعهد شوند (Brown, 2020).

۲. عدالت و پیشگیری از تبعیض

اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری تضمین می‌کند که تصمیمات اتخاذشده به‌طور منصفانه و بدون تبعیض انجام شوند. این اصل به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا تمامی گروه‌ها و طبقات اجتماعی را به‌طور یکسان مدنظر قرار دهند و از تصمیم‌گیری‌هایی که ممکن است به نفع گروه خاصی باشد، خودداری کنند. سیاست‌گذاران با رعایت اصول اخلاقی، از تعصبات و جانبداری‌ها دوری می‌کنند و به اجرای عدالت در تصمیماتشان متعهد می‌مانند (Williams & Smith, 2021).

۳. حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد

یکی دیگر از کاربردهای اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری، توجه به حقوق و حریم خصوصی افراد است. با توسعه فناوری‌ها و دسترسی به داده‌های عظیم، سیاست‌گذاران می‌توانند اطلاعات شخصی افراد را تحلیل کرده و برای تصمیم‌گیری استفاده کنند. اما اخلاق حرفه‌ای در اینجا به سیاست‌گذاران یادآوری می‌کند که باید به حریم خصوصی و حقوق افراد احترام بگذارند و از اطلاعات به‌شکلی مسئولانه و قانونی استفاده کنند (Johnson, 2022).

۴. پیشگیری از فساد

اخلاق حرفه‌ای به عنوان مانعی در برابر فساد در سیاست‌گذاری عمل می‌کند. با رعایت اصول اخلاقی، سیاست‌گذاران از انجام اقدامات خلاف قانون و سوءاستفاده از موقعیت خود برای منافع شخصی یا گروه‌های خاص دوری می‌کنند. این امر باعث افزایش اعتماد عمومی به سیستم‌های حکومتی و سیاست‌گذاری می‌شود و به بهبود سلامت جامعه کمک می‌کند (Lee et al., 2023).

۵. بهبود اعتماد عمومی

زمانی که سیاست‌گذاران بر اساس اصول اخلاق حرفه‌ای عمل کنند، اعتماد عمومی به تصمیمات و سیاست‌های دولتی افزایش می‌یابد. مردم تمایل دارند به دولت‌ها و سیاست‌گذارانی که به اصول اخلاقی پایبندند و به منافع عمومی توجه می‌کنند، اعتماد کنند. این اعتماد می‌تواند به ثبات و کارایی بیشتر سیستم‌های سیاسی و حکومتی منجر شود (Davis & Martinez, 2020).

پیشینه ی پژوهش

نویسنده / نویسندگان	سال	موضوع	نتیجه گیری
براون	۲۰۲۰	شفافیت و مسئولیت پذیری در سیاست گذاری مبتنی بر هوش مصنوعی	این مقاله به اهمیت شفافیت و پاسخگویی در سیاست گذاری‌هایی که با هوش مصنوعی هدایت می‌شوند، پرداخته و پیشنهادهای برای بهبود شفافیت در فرآیندهای تصمیم‌گیری ارائه می‌دهد.
دیویس و مارتینز	۲۰۲۰	ایجاد اعتماد عمومی از طریق حکمرانی اخلاقی در سیاست هوش مصنوعی	نویسندگان بر نقش اخلاق حرفه‌ای در ایجاد اعتماد عمومی به تصمیمات دولت در استفاده از هوش مصنوعی تأکید دارند.
جانسون	۲۰۲۲	حریم خصوصی داده ها و هوش مصنوعی: حفاظت از حقوق فردی در سیاست گذاری	این منبع به موضوع حفاظت از حقوق و حریم خصوصی در سیاست گذاری با هوش مصنوعی پرداخته است.
لی، کیم و چوی	۲۰۲۲	تعصب و انصاف در سیاست های هوش مصنوعی: چالش ها و توصیه ها	این مقاله به بررسی چالش‌های تعصبات الگوریتمی و اثرات آن بر تصمیمات سیاست‌گذاری با هوش مصنوعی می‌پردازد و پیشنهادهایی برای کاهش این تعصبات ارائه می‌دهد.
اسمیت و میلر	۲۰۲۱	بهبود کارایی در سیاست عمومی از طریق یکپارچه سازی هوش مصنوعی	نویسندگان به مزایای هوش مصنوعی در بهبود کارایی و کاهش هزینه های سیاست‌گذاری‌های عمومی اشاره می‌کنند.
ویلیامز	۲۰۲۳	هوش مصنوعی اخلاقی و	این مقاله به بررسی تعادل نقش انسان و ماشین در سیاست‌گذاری با

هوش مصنوعی و اهمیت اخلاق حرفه‌ای در حفظ اعتماد عمومی پرداخته است.	حکمرانی عمومی: متعادل کردن نقش‌های انسان و ماشین		
مقاله‌ای که به بررسی جایگاه و اهمیت اخلاق حرفه‌ای در سیاست گذاری دولتی ایران می‌پردازد و بر لزوم تدوین چارچوب‌های اخلاقی تأکید دارد.	الگوی اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری دولتی ایران	۱۴۰۲	رضایی، م. و نیک‌پور، س.
این کتاب به بررسی اصول اخلاقی در تصمیم‌گیری‌های کلان دولتی پرداخته و جنبه‌های مختلف اخلاق حرفه‌ای را برای سیاست‌گذاری‌ها تحلیل می‌کند.	اصول اخلاقی و نقش آن در تصمیم‌گیری‌های کلان دولتی	۱۳۹۹	صالحی، ع.
مقاله‌ای که به چالش‌های اخلاقی و تأثیرات هوش مصنوعی در پیشگیری از فساد در سیاست‌گذاری اشاره دارد.	پیشگیری از فساد در سیاست گذاری‌های مبتنی بر فناوری	۱۴۰۰	احمدی، ن. و همکاران
این منبع به بررسی چالش‌ها و فرصت‌های شفافیت و اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری‌های ایران می‌پردازد.	نقش شفافیت و اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری ایران	۱۴۰۱	محمدی، ح.

متدولوژی پژوهش

برای سنجش و شناسایی الگوی مناسب در پژوهش حاضر از روش تحقیق کیفی که با استفاده از تکنیک مصاحبه می‌باشد بهره برده شده است. بدین منظور ابتدا اقدام به شناخت و شناسایی افراد خبره در زمینه اخلاق حرفه‌ای شده است که این افراد دارای تخصص جامعه‌شناسی و روان‌شناسی می‌باشند و باتوجه به اینکه این افراد باید قابلیت شناخت و یا سمت اجرایی در عرصه سیاست گذاری داشته باشند لذا شرط احراز دوم بدین صورت تدوین شد و سپس با هماهنگی حاصله میان افراد، گزینه‌هایی که قابلیت دسترسی داشته و نیز زمان مناسب برای انجام مصاحبه داشته‌اند مبین گشت که نهایت امر از تعداد خبرگان شناسایی در وضعیت اولیه که برابر با ۶۸ نفر در استان بوده‌اند به ۱۱ نفر تقلیل یافتند که بعنوان نمونه آماری شناسایی شدند. همچنین هرکدام از خبرگان در مصاحبه با حروف لاتین معرفی شده‌اند و از A الی K شماره گذاری شده‌اند. برای انجام مصاحبه از نمونه آماری مشخص شده پروتکل ذیل تدوین و انجام شد که عبارت است از:

- زمان انجام مصاحبه که به صورت نیمه باز می‌باشد برابر با ۴۵ دقیقه تعیین گشت.
- سئوالات از قبل مشخص شده که در زمان مصاحبه از محوریت کار خارج نگردند.
- مصاحبه‌ها با هماهنگی با مصاحبه شونده که از قبل با آنها صورت گرفته شده بصورت فایل صوتی ضبط شده‌اند.

همچنین سئوالات مصاحبه‌های صورت گرفته به شرح ذیل می‌باشند:

۱. الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری کاربست هوش مصنوعی در جامعه ایرانی چه می باشد؟

۲. مولفه های اخلاق حرفه ای از نظر شما چیست؟

۳. کدام یک از مولفه های اخلاق حرفه ای نسبت به دیگر مولفه ها دارای ارجحیت می باشند؟

۴. هوش مصنوعی در زمینه اخلاق حرفه ای و قلمرو سیاست گذاری توانسته نقش موثری داشته باشد یا خیر؟ چرا؟

پس از انجام مصاحبه و بهره مندی از نظرات خبرگان با استفاده از نرم افزار MaxQDA اقدام به شناخت و پیاده سازی مولفه ها نموده و همچنین دیاگرام نهایی براساس نظر خبرگان که تدوین شده با نرم افزار مربوطه به عنوان پلان و الگوی اخلاق حرفه ای شناخته می شود که بصورت کیفی مورد بررسی قرار گرفته شده است که در ادامه به آن می پردازیم.

تحلیل پژوهش

براساس آن دسته بندی مولفه ها و شاخصه ها صورت گرفته شده است که به شرح جدول ذیل می باشد:

(جدول ۱)

ردیف	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	خبرگان
۱	فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی	نظارت، کنترل و بازخورد؛ شرایط نیروی انسانی؛ شرایط سازمانی؛ ارتباطات و فرایندها؛	A,B,E,K,F,C,D,I C,D,F,G A,B,D,F,H,I,J,K
۲	قوانین و مقررات اخلاق حرفه ای	منشور اخلاقی؛ سیاست های سازمانی؛ انتصاب و ترفیع و تشویق و تنبیه و انگیزش؛	B,C,D,E,F,K A,C,D,G,H,I,I A,E,D,F,G,H
۳	چالش های موجود در اجرای اخلاق حرفه ای	باورها و اعتقادات؛ نگرش های مدیران و جامعه؛ مهارت های فناوری و ارتباطی مدیران؛ ویژگی های نیروی انسانی؛	B,C,D,H A,D,F,G A,H,I,K E,F,G
۴	بهبود اخلاق حرفه ای	ایجاد زیرساخت های فرهنگی و تکنولوژیکی؛ ارزش مداری؛	A,B,F,I A,B,C,D,E,G
۵	اعتماد عمومی	اعتماد سازمانی؛	B,C,F,H

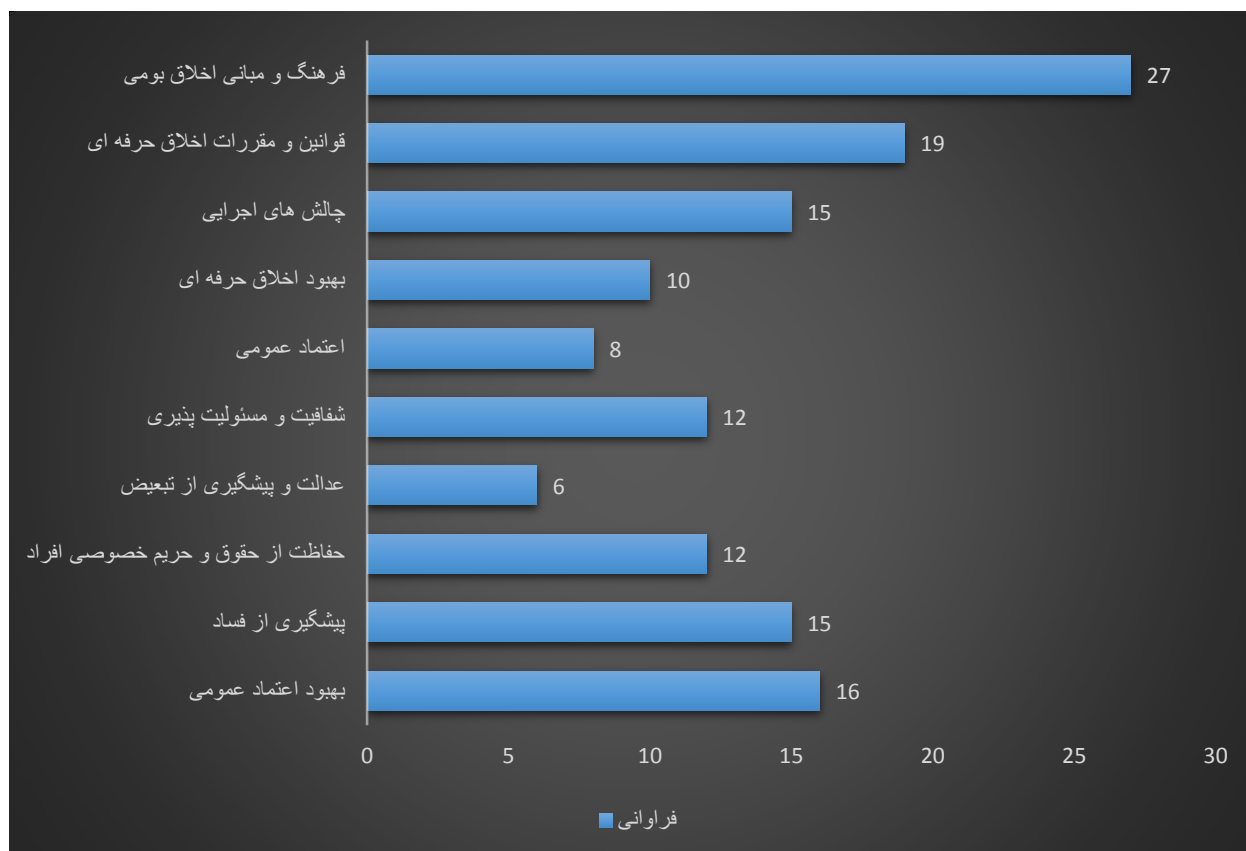
D,E,G,K	اعتماد فردی؛		
A,B,C A,F,G,K E,F,G,H,I	دقیق و روشن بودن؛ عدم اعمال نظر فردی؛ گزارش نویسی و گزارش دهی دقیق؛	شفافیت و مسئولیت پذیری	۶
I,J,K D,E,G	مساوات اجرایی و سیاسی؛ عدم حمایت مغرضانه؛	عدالت و پیشگیری از تبعیض	۷
A,F,G,H,I B,C,D D,E,F,J	آمادگی به مقابله در قبال حملات مجازی؛ حمایت ایمن ۲۴ ساعته؛ امنیت فردی؛	حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد	۸
E,D,J,K B,C,F,G,H,I,J	گزارش دهی آنلاین جهت جلوگیری از فساد؛ ایجاد محدودیت های مطلق؛	پیشگیری از فساد	۹
B,C,D,J,K C,E,F,H,I D,F,G,H,I,J	ترویج اعتماد فردی؛ اعتماد بالا به گزارشات؛ ایجاد رابطه ی دوستانه؛	بهبود اعتماد عمومی	۱۰

براساس مصاحبه صورت گرفته و استخراج مطالب از خبرگان جدول ذیل مبنی بر نظرات آنها در قبال کدهای شناسایی شده اجراء گردیده شده است که عبارتند از (جدول ۳):

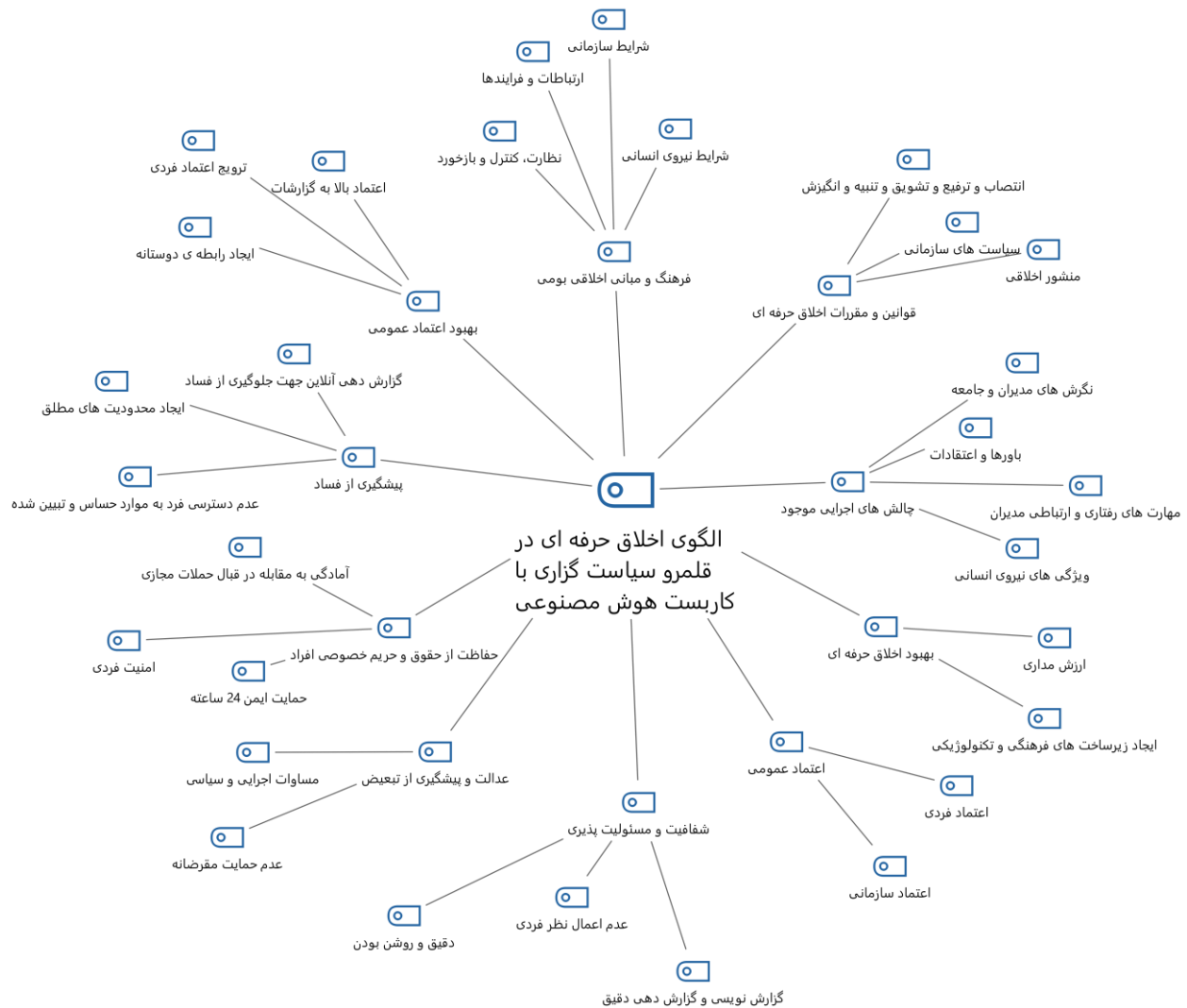
درصد فراوانی	تعداد تکرار	
5.71	8	فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی\نظارت، کنترل و بازخورد
5.71	8	فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی\شرایط نیروی انسانی
5.00	7	فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی\ارتباطات و فرایندها
5.00	7	گزارش دهی آنلاین جهت جلوگیری از فساد\ایجاد محدودیت های مطلق
5.00	7	قوانین و مقررات اخلاق حرفه ای\سیاست های سازمانی
4.29	6	بهبود اخلاق حرفه ای\ارزش مداری
4.29	6	قوانین و مقررات اخلاق حرفه ای\انتصاب و ترفیع و تشویق و تنبیه و انگیزش
4.29	6	قوانین و مقررات اخلاق حرفه ای\منشور اخلاقی
4.29	6	بهبود اعتماد عمومی\ترویج اعتماد فردی
3.57	5	بهبود اعتماد عمومی\اعتماد بالا به گزارشات
3.57	5	شفافیت و مسئولیت پذیری\گزارش نویسی و گزارش دهی دقیق
3.57	5	بهبود اعتماد عمومی\ایجاد رابطه ی دوستانه
3.57	5	حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد\آمادگی به مقابله در قبال حملات مجازی
2.86	4	چالش های اجرایی موجود\اباورها و اعتقادات
2.86	4	اعتماد عمومی\اعتماد فردی
2.86	4	پیشگیری از فساد\گزارش دهی آنلاین جهت جلوگیری از فساد
2.86	4	چالش های اجرایی موجود\نگرش های مدیران و جامعه
2.86	4	چالش های اجرایی موجود\مهارت های رفتاری و ارتباطی مدیران
2.86	4	بهبود اخلاق حرفه ای\ایجاد زیرساخت های فرهنگی و تکنولوژیکی

حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد\امنیت فردی	4	2.86
شفافیت و مسئولیت پذیری\عدم اعمال نظر فردی	4	2.86
اعتماد عمومی\اعتماد سازمانی	4	2.86
فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی\شرایط سازمانی	4	2.86
پیشگیری از فساد\عدم دسترسی فرد به موارد حساس و تبیین شده	4	2.86
شفافیت و مسئولیت پذیری\دقیق و روشن بودن	3	2.14
چالش های اجرایی موجود\ویژگی های نیروی انسانی	3	2.14
حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد\حمایت ایمن 24 ساعته	3	2.14
عدالت و پیشگیری از تبعیض\عدم حمایت مقرضانه	3	2.14
عدالت و پیشگیری از تبعیض\مساوات اجرایی و سیاسی	3	2.14
TOTAL (valid)	140	100.00
Missing	0	0.00
TOTAL	140	100.00

براساس آنچه که مورد مصاحبه و تحلیل قرار گرفته شد مشخص شد که بهبود اعتماد عمومی با ۱۶ بار تکرار، پیشگیری از فساد با ۱۵ بار تکرار، حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد با ۱۲ بار تکرار، عدالت و پیشگیری از تبعیض با ۶ بار، شفافیت و مسئولیت پذیری با ۱۲ بار تکرار، اعتماد عمومی با ۸ بار تکرار، بهبود اخلاق حرفه ای با ۱۰ بار تکرار، چالش های اجرایی با ۱۵ بار تکرار، قوانین و مقررات اخلاق حرفه ای با ۱۹ بار تکرار و فرهنگ و مبانی اخلاقی و بومی با ۲۷ تکرار توسط خبرگان صورت گرفته است که شکل آن از منظر تکرار کدهای محوری به شرح نمودار ذیل می باشد. (نمودار ۱)

براین اساس می توان بیان نمود که از منظر خبرگان مهم ترین مولفه فرهنگ و مبانی اخلاق بومی می باشد که می تواند در الگوی اخلاق حرفه ای در قلمرو سیاست گذاری با کاربست هوش مصنوعی نقش داشته باشد. بطور کلی می توان مدل / الگویی که از منظر دیدگاه خبرگان در قبال موضوعیت پژوهش ترسیم و تداعی نمود به شرح ذیل می باشد. (نمودار ۲)

همانطور که پیشتر بیان شد ابعاد مختلفی اخلاق حرفه ای می تواند داشته باشد که در هر زمینه و ساختاری متفاوت است که در پژوهش حاضر قلمرو سیاست گذاری مدنظر قرار داده شده است و این قلمرو با کاربرد / کاربست هوش مصنوعی مورد تحلیل کیفی قرار گرفته شد که می تواند با استفاده از آن هریک از این متغیرها و مولفه ها شکل تعاملی انسان – ماشین را مورد تغییر و پایش قرار دهد.

نتیجه گیری

اخلاق حرفه ای در سیاست گذاری از سیاست گذاران می خواهد که به اصول شفافیت، عدالت، حفاظت از حقوق و پیشگیری از فساد پایبند باشند. این اصول نه تنها به بهبود کیفیت تصمیمات سیاسی کمک می کنند بلکه باعث افزایش اعتماد عمومی و کارایی سیستم های سیاست گذاری می شوند. اخلاق حرفه ای در ایران با توجه به تأثیر

فرهنگ و ارزش‌های مذهبی، جایگاه مهمی دارد. با وجود چالش‌هایی در زمینه نظارت و شفافیت، تلاش‌های قابل توجهی برای تقویت اخلاق حرفه‌ای در حوزه‌های مختلف انجام شده است. این تلاش‌ها در صورت تداوم می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی و بهبود عملکرد نهادهای مختلف منجر شود.

تدوین الگویی اخلاقی برای استفاده از هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری امری ضروری است. این الگو می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا از فناوری به شیوه‌ای مسئولانه استفاده کنند و تصمیمات خود را بر اساس اصول انسانی و اخلاقی تنظیم کنند. پیشنهاد می‌شود که تحقیقات بیشتری در این حوزه انجام شود و چارچوب‌هایی برای به‌کارگیری هوش مصنوعی با رعایت اصول اخلاقی تدوین گردد. همانطور که در پژوهش اشاره شد دیدگاه‌های موافق و مخالفی نسبت به کاربست هوش مصنوعی وجود دارد که می‌توان به طور کلی اینگونه بیان نمود که دیدگاه‌های موافق و مخالف به دو جنبه مهم اشاره دارند: کارایی و چالش‌های اخلاقی. در حالی که هوش مصنوعی می‌تواند از لحاظ کارایی و دقت تصمیم‌گیری‌ها را بهبود بخشد، اما اگر اصول اخلاقی و شفافیت در به‌کارگیری آن رعایت نشود، ممکن است به چالش‌های اخلاقی و کاهش اعتماد عمومی منجر شود. هرچند که پژوهش حاضر نشان داده است تمامی ارکان‌هایی که توسط خبرگان مولفه شده اند که مشتمل بر اخلاق حرفه‌ای بوده اند و دیگر ارکان‌ها، تماماً می‌تواند مورد تغییر و تحول قرارگیرند و این تحولات رو به پیشرفت و بهبود بوده است.

کاربرد هوش مصنوعی در اخلاق حرفه‌ای در حوزه سیاست‌گذاری نیازمند توجه به مولفه‌های گوناگونی است که در آن فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی نقشی کلیدی دارند باید (۲۷ بار تکرار از سوی خبرگان) مورد بررسی قرار گیرند. این مولفه‌ها باید با قوانین و مقررات اخلاق حرفه‌ای (۱۹ بار تکرار از سوی خبرگان) تطبیق یابند، تا چارچوبی سازگار با هنجارهای فرهنگی و اجتماعی جامعه شکل بگیرد. همچنین، چالش‌های اجرایی (۱۵ بار تکرار از سوی خبرگان) یکی از موانع مهم در پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز این اصول به شمار می‌آید.

از سوی دیگر، هوش مصنوعی می‌تواند در بهبود اخلاق حرفه‌ای (۱۰ بار تکرار از سوی خبرگان) نقش مهمی ایفا کند و به ایجاد اعتماد عمومی (۸ بار تکرار از سوی خبرگان) کمک کند. برای افزایش شفافیت و مسئولیت‌پذیری (۱۲ بار تکرار از سوی خبرگان) در حوزه سیاست‌گذاری نیز باید سازوکارهای مناسبی طراحی شود تا اعتماد عمومی به سیاست‌ها و برنامه‌های اتخاذی تقویت گردد. در همین راستا، عدالت و پیشگیری از

تبعیض (۶ بار تکرار از سوی خبرگان) باید به عنوان یک هدف کلیدی مورد توجه قرار گیرد تا اجرای سیاست‌ها به شیوه‌ای منصفانه و عادلانه صورت گیرد.

یکی دیگر از موضوعات مهم، حفاظت از حقوق و حریم خصوصی افراد (۱۲ بار تکرار از سوی خبرگان) است. این مورد نیازمند سازوکارهایی است که بتواند از اطلاعات شخصی و داده‌های خصوصی شهروندان در برابر سوءاستفاده‌های احتمالی محافظت کند. همچنین، پیشگیری از فساد (۱۵ بار تکرار از سوی خبرگان) با استفاده از نظارت‌های هوشمند و ایجاد معیارهای شفاف، از دیگر اهدافی است که هوش مصنوعی می‌تواند در تحقق آن نقش آفرینی کند.

در نهایت، بهبود اعتماد عمومی (۱۶ بار تکرار از سوی خبرگان) در این حوزه بسیار ضروری است و نیازمند راهکارهایی است که بتواند به ایجاد رابطه‌ای مثبت بین شهروندان و دولت کمک کند. خبرگان بر این باورند که توجه به مولفه‌های فوق در کاربرد هوش مصنوعی، می‌تواند سیاست‌گذاری‌های اخلاق‌محور و قابل اعتمادی را ایجاد کند که علاوه بر رعایت عدالت و حفظ حریم خصوصی، پیشگیری از فساد را تضمین نماید و در نهایت به بهبود اعتماد عمومی بینجامد. به جرات می‌توان اینگونه بیان نمود که بهره‌مندی از هوش مصنوعی تنها به نگرش افراد بستگی دارد که تا چه اندازه در قبال آن مقاومت نمایند و بهره‌مندی از آن را به تاخیر بیندازند. پیشنهاد می‌شود که تحقیقات بیشتری در این حوزه انجام شود و چارچوب‌هایی برای به‌کارگیری هوش مصنوعی با رعایت اصول اخلاقی تدوین گردد. همچنین پیشنهادهای ذیل در قبال مولفه‌های شناسایی شده ارائه شده‌اند که عبارتند از:

۱. تطبیق هوش مصنوعی با فرهنگ و مبانی اخلاقی بومی؛ هوش مصنوعی باید بر اساس ارزش‌ها و مبانی اخلاقی بومی جامعه تنظیم و به‌کار گرفته شود. این تطبیق باعث می‌شود که سیستم‌های هوشمند در تصمیم‌گیری‌های خود بازتابی از اصول و هنجارهای محلی باشند و از تنش‌های فرهنگی جلوگیری شود.
۲. ایجاد چارچوب قانونی و مقرراتی برای اخلاق حرفه‌ای؛ نیاز به قوانین و مقررات خاصی وجود دارد که مرزهای کاربرد هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری را مشخص کند. این چارچوب باید به گونه‌ای تنظیم شود که نقش اخلاق حرفه‌ای را تقویت و مسئولیت‌پذیری و شفافیت را افزایش دهد.

۳. توسعه برنامه‌های آموزشی و آگاه‌سازی؛ آگاهی‌سازی و آموزش در زمینه چالش‌های اجرایی و اصول اخلاق حرفه‌ای در استفاده از هوش مصنوعی برای مسئولین و کارگزاران می‌تواند به کاهش اشتباهات و استفاده نادرست از هوش مصنوعی کمک کند.

۴. افزایش نظارت و شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها؛ برای تقویت شفافیت و مسئولیت‌پذیری، پیشنهاد می‌شود که مکانیزم‌های نظارتی قوی و ابزارهایی برای ردیابی تصمیمات هوش مصنوعی ایجاد شود. این کار باعث افزایش اعتماد عمومی می‌شود و احتمال بروز تبعیض یا فساد را کاهش می‌دهد.

۵. ایجاد رویه‌های پیشگیرانه برای جلوگیری از تبعیض و نقض حقوق افراد؛ سیستم‌های هوش مصنوعی باید به گونه‌ای طراحی شوند که پیش‌فرض‌های عادلانه‌ای را در بر داشته باشند و از ایجاد تبعیض در تصمیم‌گیری‌ها جلوگیری کنند. الگوریتم‌ها باید به‌طور مرتب ارزیابی و اصلاح شوند تا خطر تبعیض کاهش یابد.

۶. حفاظت از حریم خصوصی با استفاده از پروتکل‌های امنیتی؛ برای حفظ حقوق افراد، به‌کارگیری پروتکل‌های امنیتی و روش‌های رمزگذاری ضروری است. داده‌ها باید به‌طور ایمن مدیریت شوند تا حریم خصوصی افراد مورد حفاظت قرار گیرد و احتمال سوءاستفاده از اطلاعات شخصی کاهش یابد.

۷. استفاده از هوش مصنوعی برای شناسایی و پیشگیری از فساد؛ الگوریتم‌های هوشمند می‌توانند برای تشخیص الگوهای مشکوک به فساد به‌کار گرفته شوند. هوش مصنوعی می‌تواند با شناسایی رفتارهای غیرقانونی یا خلاف اخلاق حرفه‌ای، کمک موثری به شفافیت و پاکسازی سیستم‌های سیاست‌گذاری کند.

۸. تقویت زیرساخت‌های لازم برای بهبود اعتماد عمومی؛ پیشنهاد می‌شود زیرساخت‌هایی ایجاد شود که در آن‌ها شهروندان بتوانند از نحوه استفاده از هوش مصنوعی در سیاست‌گذاری مطلع شوند. این شفافیت باعث بهبود اعتماد عمومی و کاهش نگرانی‌های مرتبط با سوءاستفاده‌های احتمالی می‌شود.

منابع و ماخذ

۱. رضایی، م. و نیک‌پور، س. (۱۴۰۲). الگوی اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری دولتی ایران. فصلنامه علوم اداری، ۲۸(۲)، ۱۰۲-۱۱۶.
۲. صالحی، ع. (۱۳۹۹). اصول اخلاقی و نقش آن در تصمیم‌گیری‌های کلان دولتی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳. احمدی، ن.، و همکاران (۱۴۰۰). پیشگیری از فساد در سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر فناوری. مجله علوم انسانی، ۴۷(۱)، ۵۰-۷۰.

۴. محمدی، ح. (۱۴۰۱). نقش شفافیت و اخلاق حرفه‌ای در سیاست‌گذاری ایران. تهران: پژوهشکده علوم سیاسی.

5. Brown, A. (2020). Transparency and Accountability in AI-Driven Policymaking. *Journal of Public Policy*, 45(3), 189-205.
6. Davis, J., & Martinez, L. (2020). Building Public Trust through Ethical Governance in AI Policy. *Ethics in Technology*, 18(2), 102-118.
7. Johnson, R. (2022). Data Privacy and AI: Safeguarding Individual Rights in Policymaking. *Data & Ethics Journal*, 22(4), 301-315.
8. Lee, H., Kim, Y., & Choi, S. (2022). Bias and Fairness in AI Policies: Challenges and Recommendations. *International Journal of Ethics and AI*, 11(1), 45-60.
9. Smith, T., & Miller, D. (2021). Improving Efficiency in Public Policy through AI Integration. *Journal of Digital Policy*, 39(5), 455-470.
10. Williams, E. (2023). Ethical AI and Public Governance: Balancing Human and Machine Roles. *Public Administration Review*, 83(2), 237-250.